

Hiljaisen tiedon uusi suunta - kuuntele nuoria

Ulla Pesola & Arto Ikonen

Vanhemman työntekijäpolven hiljainen tieto on jo pitkään ollut työelämässä kuuma peruna: Miten saadaan pitkäaikaisten ja kokeneiden työntekijöiden asiantuntemus näkyviin ja siirrettyä työelämässä jatkaville? Mentori-oppipoika-asetelmasta ovat hyötyneet sekä yksittäinen uusi työntekijä että työyhteisö. Tämä on arvokasta tiedon siirtymisen ja tiedonhallinnan kannalta myös kirjastossa.

Hiljaista tietoa on kaikilla

Tieto ja osaaminen ovat karttuneet ja jalostuneet. Väyliä hiljaisen tiedon siirtämiseen on kehitelty, paikoin onnistuneestikin. Ketjun toisessa päässä havahduimme me nuoret kirjastolaiset ajatukseen tämän ilmiön yksisuuntaisuudesta.

Käsitämme hiljaisena tietona käytännön tietotaidon lisäksi kaiken sen opitun, joka yksilöllä on, mutta jota hän ei tietoisesti ja aktiivisesti käytä. Eikö siis jokaisella kirjaston työntekijällä, myös nuorilla, ole tällaista tietoa, jonka soisi tulevan näkyväksi ja siirtyvän työyhteisön käyttöön?

E-kulttuurin tuntemus esiin

Nuori työntekijä tulee työyhteisöön omanlaisestaan kulttuurista, jota voidaan tarkastella osana hänen omaksumaansa hiljaista tietoa. Uusi elektroninen teknologia, internet, digitalisoituminen ja virtualisoituminen ovat luoneet erityisen e-kulttuurin. Kolmekymppisille e-kulttuuri monine ilmiöineen on tutumpi kuin vanhemmalle polvelle.

Nuorella on tietämättään sellaista tietoa, jonka hän on oppinut sukupolvensa mukana. Kehittyvää teknologiaa ei edes tarvitse seurata aktiivisesti, koska siihen on kasvanut sisään. Harppaus esimerkiksi sähköiseen kirjaan ei ole välttämättä niin suuri, koska nuori on tottunut käyttämään ja kuluttamaan elokuvia, musiikkia ja sanomalehtiä digitaalisessa muodossa.

Ei e-kulttuuri ole kaikille nuorillekaan täysin tuttu juttu, mutta nuoren on usein helpompi tarttua uuden teknologian haasteisiin ja mahdollisuuksiin, kuin vanhemman polven edustajan. Tämä johtuu siitä, että nuori on jo valmiiksi lähempänä uutta teknologiaa.

Nuorella työntekijällä on hiljaista tietoa monista e-kulttuurin ilmiöistä. Ainoa ongelma ei kuitenkaan ole se, että tieto on hiljaista. Koska hiljaiseen tietoon on usein kasvettu passiivisesti, on se helposti myös kritiikitöntä. Nuori varmastikin osaa monia e-kulttuuriin liittyviä asioita, mutta ei välttämättä osaa jäsentää niitä tietoisesti ja erityisesti työnsä kannalta. Hiljaista tietoa ei välttämättä edes tiedosteta. Nuori ammattilainen ei välttämättä ole myöskään vielä niin sisällä työssään, että osaisi olennaisesti hyödyntää teknologian tuomia mahdollisuuksia.

Sosiaalinen media - onko kaikki hyväksi?

Sosiaalista mediaa nuori ei välttämättä edes ajattele erillisenä ilmiönä tai poikkeuksellisenä viestintäkanavana, sillä ihmissuhdeverkoston ylläpitäminen sen välityksellä on arkipäivää. Nuoremmat kasvavat aina osana modernimpaa teknologiaa ja kulttuuria, joten heidän voi olettaa sopeutuvan uusiin ilmiöihin helpommin.

Sosiaalinen media puhuttaa kaikenikäisiä työntekijöitä. Vaikka se on monelle nuorelle itsestään selvyyttä, sitä on hyvä pohtia kriittisesti. Onko Fa-

cebook-tilillä tai blogilla oikeasti merkitystä työn kannalta? Kenelle siitä on hyötyä ja mitä sillä voitetaan? Samoja kysymyksiä monet kysyvät henkilökohtaisellakin tasolla.

Teknologiasta on hyödyttävä – sitä on osattava käyttää hyväkseen – jotta sillä olisi jokin arvo. Viihdettä voi jokainen harrastaa omalla ajallaan, mutta kirjastotyössä teknologian, elektronisoinnin ja digitalisoinnin tulee palvella kirjaston toimintaa, eikä olla olemassa vain itsetarkoituksena. Passiivinen Facebook-profiili voi olla jopa haitaksi organisaation julkisuuskuvalle.

Uhkana aktiivisen tiedon hiljentyminen

Hiljaiseksi tiedoksi päätyy muutakin tietoa, myös sellaista, jota on aktiivisesti opiskellut. Oltuamme alalla nyt muutaman vuoden, olemme oppineet paljon uutta kirjastotyön käytännön perusteista, talon tavoista ja välimerkkien viilaamisesta luettelointiformaatin ihmeellisessä maailmassa. Toisaalta koemme, että olemme toistaiseksi käyttäneet hyvin rajallisesti hyväksemme aiempia opintojamme ja opiskeluaikana tiedeyhteisöstä saamaamme tietoa.

Onko filosofian maisteri opiskellut kuusi vuotta Suomen historiaa siksi, että voisi entistä paremmin asiansanoittaa nuijasodasta kertovan kirjan? Tai käyttäkö kirjallisuudesta gradunsa kirjoittanut kaikkea osaamistaan hyväkseen evaluoidessaan kaunokirjallisuuden kokoelmaa? Nuori työntekijä tuntee ajoittain, että iso osa opinnoista on työn kannalta ollut ajan haaskausta. Siksi olemmekin innoissamme, kun lainausvuorossa tiskiinkin tulee oman alan opiskelija, jolle saattaa kirjastolle ominaisen ylipalvelun merkeissä syöttää aineistotärppejä tai omia kokemuksia hyvisistä seminaarinvetäjistä.

Olemme itse tyypillisiä tapauksia kirjastomaailmassa: humanisteja, jotka aikanaan omaa alaa opiskellessaan miettivät, mihin suuntautua työelämää ja opintojen jälkeistä aikaa ajatellen. Päädyimme molemmat tekemään sivuaineenamme informaatioalan opintoja.

Miten substanssiosaaminen voisi palvella kirjastoa?

Olemme tietoisesti valinneet kirjastoalan ajatellen, että siinä voimme käyttää laajasti hyväksi alalle suuntaavia informaatiotutkimuksen opintoja, muita opintojamme sekä yleistä tiedeyhteisön tuntemustamme. Tosiasia kuitenkin on, että varsinkin jos oma pääaine on joku muu kuin informaatiotutkimus, jää siihen liittyvän tiedon käyttö työelämässä usein marginaaliseksi. Tietyn alan informaation työnkuva voi olla tästä poikkeus, monilla muilla tilanne on samantyyppinen kuin meillä.

Yksi väylä pureutua opiskelun, tutkimuksen ja kirjaston välisiin suhteisiin on kirjaston näkeminen osana sen palvelemaa tiedeyhteisöä. Vaikka organisaatiomme määrittellään palvelulaitokseksi, tukipalveluksi ja erillislaitokseksi, olemme myös olennainen osa omaa yliopistoamme ja sen tutkijapalveluita. Yhteistyö eri tutkimusalojen kanssa voi olla myös muuta kuin laitosten kirjojen luettelointia tai kurssivaatimusten läpikäymistä. Kehitystyön kannalta hedelmällisiä yhteistyön muotoja löytyy varmasti, kun eri tieteenaloilta ja eri näkökulmista asioita katsovat ihmiset saatetaan yhteen.

Yksi esimerkki on oman kirjastomme tutkijapalveluhanke, jossa kartoitetaan tutkijapalveluita ja tehdään strategiaa kirjaston ja tutkijoiden väliselle yhteistyölle. Tarkoituksena on parantaa kirjaston palveluita, kytkeä ne tehokkaammin osaksi tutkimustyötä ja luoda selkeämpi kontakti tiedeyhteisöön.

Ristiriitaa opintojen ja työelämän välillä

Ristiriita työn ja opiskelun välillä liittyy myös informaatiotutkimuksen opintoihin. Opinnot eivät anna realistista kuvaa työelämästä – ainakaan kirjastossa. Parempi tilanne on niillä, jotka tekevät opintoja jo työelämässä ollessaan.

Heillä on mahdollisuus oma-aloitteisesti kytkeä yhteen teoriaa ja käytäntöä: soveltaa oppimaansa omassa töissään ja toisaalta myös poimia opin-

noista hyödykseen oman työnsä kannalta olennaisia asioita. Usein tämä kytkös on kuitenkin kiinni opiskelijan omasta innostuksesta.

Opintojen yhteyksiä työelämään pitäisi vahvistaa. Informaatiotutkimus valmistaa laajasti informaatioalan tehtäviin, ja myös yhteyksiä käytännön työelämään pitäisi kehittää yhtä laajalla skaalalla. On sääli, jos aktiivinen yhteys alan koulutuksen ja työelämän välillä jää vain yksittäisten innokkaiden työn ohella opiskelevien varaan.

Moniosaamisen tarve

Me nuorina kirjastoammattilaisina olemme jo hyväksyneet sen, ettemme tällä hetkellä voi aina hyödyntää työssämme kaikkea erityistietoaamme tai -osaamistamme. Kyse voi ainakin osittain olla opintojemme epäkäytännöllisyydestä tai hankalista soveltamismahdollisuuksista, mutta myös kirjastosta työpaikkana.

Eri alojen asiantuntemusta osataan nykyisellään hyödyntää varsin vähän ja työ, kuten siihen liittyvä asiantuntijuuskin, opitaan pääosin työssä, ei opinnoissa. Siinä missä tutkimustyö korkeakouluissa poikkitieteellistyy, on monen kirjastoammattilaisenkin tulevaisuudessa oltava poikkitieteellinen moniosaaja.

Kirjastojen tulevaisuus vaatii ennakkoluulotonta visiointia alan tarpeista ja alan koulutuksen

painopisteistä. Varmaa on, että kirjastoihin tarvitaan yhä enemmän informaatioalaa pääaineenaan opiskelleita osaajia sekä vankkaa tietoteknistä osaamista. Ei ole vanhojen konkareiden väheksymistä katsoa eteenpäin ja todeta, että tulevaisuudessa tarvitaan erilaista osaamista kuin tänään.

Yhteistyöllä tulevaisuuteen

Tulevaa ajatellessa tulee väistämättä mieleen, olemmeko mekin jo fossiileja, joista aika on pian ajanut ohi? Mikä on humanistin arvo tulevaisuuden kirjastomaailmassa? Toivomme, että yhteistyö sekä oman tiedeyhteisön että informaatioalan koulutuksen kanssa auttaa myös meitä pysymään kehityksessä kärryillä ja olemaan itse mukana ohjaamassa kehitystä tarkoituksenmukaiseen suuntaan.

Tietoa kirjoittajista:

*Ulla Pesola, kirjastoamanuenssi
Jyväskylän yliopiston kirjasto
email. ulla.pesola@jyu.fi*

*Arto Ikonen, kirjastoamanuenssi
Jyväskylän yliopiston kirjasto
email. arto.ikonen@jyu.fi*